

УДК 37(09)(438)

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІНТЕГРАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ВНЗ

Козир М.В.

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті висвітлено теоретико-методологічні основи інтеграції інформаційно-комунікаційної педагогіки в освітній простір ВНЗ. Зроблено спробу віднайти оптимальні шляхи вирішення нагальних проблем сучасних педагогів в умовах розвитку інформаційного суспільства та економіки, яка базується на знаннях. Автор наголошує на необхідності впровадження реформ у галузі освіти. Дослідження інтеграційних процесів дозволило виокремити спільні й відмінні риси традиційної та інформаційно-комунікаційної педагогіки.

Ключові слова: інформація, інформаційно-комунікаційна педагогіка, освітні послуги, педагогічна технологія, традиційна педагогіка.

Постановка проблеми. Сучасними питаннями, які найчастіше ставлять перед науковцями педагогіки-практики, є такі: як увійти в новостворений ринок освітніх послуг, що швидкими темпами інтегрується разом із «поколінням гаджетів» в інформаційне суспільство; якими технологіями треба володіти, щоб ефективно працювати, максимально задовольняючи попит споживачів; яким чином не втратити ціннісне ставлення до життя у час інформаційних технологій; як заощадити час для себе і запобігти професійному вигоранню вчителів?

Ринкова система освіти пропонує ці технології. Опанувати їх треба кожному вчителю. Найбільші перспективи в українській освіті, на думку автора, має продуктивна педагогічна технологія на основі інформації, діяльності і гарантованому високому результаті, яка відрізняється від традиційної, заснованої на сталих наукових закономірностях.

За своїм призначенням вона повинна бути максимальною корисною для практиків. Завдання теоретичної педагогіки полягає у тому, щоб висвітлити загальні положення, прагнучи до систематичної повноти, і викласти перед нами те, що є зразковим і досконалим. Нова, нетрадиційна, назвемо її «інформаційна» педагогіка висвітлює не ідеальне, а реальне, досяжне. Тому вона має бути зорієнтованою на пересічного педагога, застосовно до типових випадків шкільного життя, відповідати потребам сьогодення і ближчого майбутнього. Завдання інформаційної педагогіки – поставити учителя на твердий ґрунт доцільно організованої практики, реалій в умовах розвитку інформаційного суспільства, звільнити його від комплексу меншовартості, що формує у нього висока, але недосяжна теорія, уміння на власному прикладі прищепити ціннісне ставлення до життя у вихованця.

Інформаційна педагогіка уникає теоретичних міркувань. Вона бере раціональні зерна скрізь, де їх знаходить. Тому її вихідним пунктом є не система, а помилки, що допускаються у щоденній практиці. Альтернативи інформаційної педагогіки пропонують учителям не теорію, а переважно алгоритми і правила доцільно організованої діяльності; дають відповіді на нескінченні учительські «ЯКИМ ЧИНОМ», адже даного процесу теоретична педагогіка уникає. Інформаційна педагогіка є сучасним продуктом, викликом традиційній педагогіці, свого роду «life hacking» у вирішенні актуальних освітніх проблем.

Нова педагогіка повертається до свого первісного призначення – слугувати людині, гармонізувати її відносини з оточуючим світом. Прагматичні педагогічні технології якнайкраще пристосовують людину до труднощів буття у складному інформаційно-перевантаженому світі. Настає час нової школи, у якій нарешті дитина є повноправним господарем часу, а клопіт педагога – у тому, щоб створити їй максимальні умови для розвитку і самореалізації відповідно до її життєвої стратегії. Роль сучасного педагога – вільного у виборі технологій, професійно зрілого – надавати якісні педагогічні послуги й одержувати гідну винагороду за свою працю відповідно до її ринкової вартості.

Таким чином, продуктивними будуть вважатися «знання, уміння, спираючись на які випускник школи знаходить міцну опору для свого майбутнього життя. Продуктивні знання, уміння – необхідні, дієві, міцні, постійно актуальні, сформовані на належному рівні. Саме такі продукти школи потрібні у сучасному житті. У прагматичному ринковому світі, де основними цінностями молоді стають багатство і кар'єра, ніхто не захоче витратити ні хвилини часу, ні копійки грошей на непотрібне, що нічого не дає, «вивчення предметів». (Підласий) Продуктивна технологія виділяє головне, дає потрібне, програмує успіх і гарантує якість, а тому стає найбільш вимірюваною у масовій народній школі.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. Поняття педагогічної технології з великими застереженнями уперше вводилося у вчительський вжиток (у нас це відбулося наприкінці 70-х, самому початку 80-х років).

Сьогодні нараховується більш як 300 різних визначень педагогічних технологій. Цим терміном замінили майже всі традиційні педагогічні назви. Те, що вчора ще мало своє самостійне і зрозуміле педагогічне визначення, сьогодні стало називатися технологією. Поцікавимося, які визначення найчастіше з'являються на сторінках педагогічних видань: мистецтво, майстерність, уміння, сукупність методів обробки, змін стану (В. Шепель), методи, прийоми, засоби (В. Паламарчук); процесуальна частина дидактичної системи (М. Чошанов); принципи навчання, інтегральний підхід (В. Гузєєв і ін.); моделі навчання, методики навчання (Л. Занков, В. Репкін, А. Кушнір і ін.); продумана у всіх деталях модель спільної педагогічної діяльності (В. Ченцов); спеціальна орга-

нізація змісту навчання і підбір до нього творчих завдань (В. Бухвалов і ін.); системна сукупність функціонування всіх засобів (М. Кларин); педагогічна техніка (І. Зязюн, М. Красовицький і ін.); алгоритм процесу досягнення запланованих результатів (Н. Волков); проектування процесу формування особистості учня (В. Питюков і ін.); змістовна техніка реалізації навчального процесу (В. Беспалько); підхід до опису педагогічного процесу (В. Юдін); педагогічна майстерність (О. Ликова й ін.); види навчання (Г. Ксензова та ін.); комплекс заходів (В. Гуреев); змістовне узагальнення (Г. Селевко); сукупність установок, що визначають компонування форм, методів, способів, прийомів (Б. Лихачов) [5, с. 58].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Педагогіка в ринковому світі переживає бурхливий період переосмислення підходів, відмови від усталених традицій і стереотипів. Завдяки інформатизації і ринковими потребам, вона пропонує розуміння того, що педагогічна праця у своєму загальному вигляді тільки специфікою відрізняється від інших видів суспільно-корисної праці, має власний продукт, технології, їхню ринкову вартість. Володіння інформаційно-комунікаційними й інноваційними педагогічними технологіями стає загальною і пріоритетною потребою ринку, визначає напрямки опанування професійних умінь, враховується при оцінках якості і вартості освітньо-виховних послуг. За всіма ознаками ХХІ століття стане часом педагогів-прагматиків, зажадає об'єктивних оцінок усіх параметрів освітнього процесу і його продуктів, уведе практичну діяльність у вузькі рамки виконання договірних відносин. Як не сумно прощатися з романтично-мрійливими описами довершеної гармонічно розвинutoї особистості, готуватися треба до гарантованого виконання реально досяжних проектів, у які будуть вкладатися гроші, і на яких будуть вибудовуватися реальні плани кожної людини і суспільства в цілому.

На ринок педагогічних послуг учитель виставляє свій високий професіоналізм, в основі якого доскональне знання педагогічних технологій. Неодмінна вимога розвитку ринкових відносин у сфері педагогічних послуг – гарантії високої якості продукту. Вкладаючи гроші, споживачі захочуть одержувати саме те, що вони замовили. Знання, уміння, компетентності для більшості людей сьогодні набувають конкретного, прагматичного і продуктивного змісту як джерело прибутку, виживання, конкурентоспроможності.

Спектр педагогічних замовлень надзвичайно широкий. І наш вітчизняний педагог має бути готовим виконати будь-яке ринкове замовлення – від високоефективного навчання, елітного виховання, до елементарного педагогічного догляду. Треба опанувати відповідні технології. Технології в роботі учителя вже ближчого майбутнього будуть визначати успіх на 80%, індивідуальна майстерність – тільки на 20%. Майбутня педагогіка тяжіє до знеособлювання, де послуга усе менше залежить від особистості педагога. Технологія в особистісному виконанні педагога стає головним продуктом на ринку педагогічних послуг [4, с. 125].

Оскільки педагогічна майстерність, свобода дій відступають на другий план, учителю насамперед необхідно досконале знання базової педагогічної

та нової інформаційної технології й уміння працювати за твердою схемою без відступів і так званої «творчості». Інакше гарантувати замовлений результат неможливо. Під цим кутом вимог має перебудовуватися система підготовки вчителів та змінюватися розуміння педагогічної майстерності.

Метою даної статті є висвітлення теоретико-методологічних основ інтеграції інформаційно-комунікаційної педагогіки в освітній простір ВНЗ.

Завдання статті полягають у спробі віднайти оптимальні шляхи вирішення нагальних проблем сучасних педагогів в умовах розвитку інформаційного суспільства та економіки, яка базується на знаннях; дослідженні спільних і відмінних рис традиційної та інформаційно-комунікаційної педагогіки.

Виклад основного матеріалу. Технологія більш за все стосується процесуальної частини – методів, форм, засобів. Головні питання, на які вона відповідає, – як навчати, як виховувати, як розвивати. Якими шляхами вести учнів, як створити найбільш сприятливі умови для їхньої пізнавальної діяльності, як одержати продукт більшої кількості і вищої якості? У технологіях особливим чином сплавлені розум, майстерність і справа – ідеї, методи, форми, засоби, результати. Сутність педагогічної технології як усеосяжного багатобічного і багатовимірного явища краще інших підкреслює визначення Асоціації з педагогічних комунікацій і технологій (СПША, 1979): «Педагогічна технологія – це комплексний, безупинний процес, що охоплює людей, ідеї, засоби і способи організації діяльності з аналізу проблем і планування, сприяє забезпеченню, здійсненню вирішення проблем, що відносяться до всіх аспектів засвоєння знань». Можна пристати і до визначення ЮНЕСКО: «Педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів і їхніх взаємодій, що мають своїм завданням оптимізацію форм освіти» [2].

А якщо простіше і коротше, то педагогічна технологія – це вся сукупність знань і дій, спрямованих на досягнення мети розвитку, виховання і навчання. Чим конкретніша і вужча мета, тим більш детальну, а, отже, і більш повторювану технологію можна створити. Поставивши одне конкретне завдання, можна створити для його вирішення детальний і максимально ефективний алгоритм. Якщо ж одночасно ставиться багато завдань – їх вирішення втрачає чіткість і ускладнюється.

Зовсім просто поняття педагогічної технології можна визначити як усе, що міститься (відбувається) між завданням і результатом [3, с. 40-48].

Чим на даному етапі займається педагогічна наука? Вона відстала, розпорошилася на дрібниці, втратила головні пріоритети. Більшість вчителів міркують позавчорашніми категоріями. Наука не займається тим, що має виникнути в ближчому майбутньому, що вже на часі, переспівує минуле. Ринкові це не потрібно. В ньому діють свої жорстокі закони забезпечення прибутку, у які сучасна педагогічна наука зі своїм позавчорашнім баченням проблем не вписується.

На поставлене прямо запитання – що таке педагогічна технологія? – ми навряд чи зможемо правильно відповісти. А от у порівнянні відмінності знаходяться легко. Якщо переформулювати

запитання: де ми маємо справу з новою технологією, а де з відомою, чи запитати – де технологія відстала, то доведеться зіставляти, порівнювати технології між собою, і тоді ми краще зрозуміємо, з чим маємо справу.

Під час об'єктивного порівняння ми співвідносимо технологію з кінцевим результатом. Зміст будь-якої нової технології, де б вона не застосовувалася, – одержати вищий результат швидше і з меншими витратами сил та енергії в порівнянні з технологією, що застосовувалася раніше. І хоча в педагогіці не все зводиться тільки до кількості, якості і часу, а поняття результату має більш глибокий і менш визначений зміст, сутність технології від цього не змінюється. Виробничі технології характеризувати незрівнянно легше. Вища якість, менші витрати, економія часу, зниження витрат – тут вимірювані параметри. Технологія визнається успішною, якщо поліпшуються показники хоча б за одним з них.

Порівняємо з педагогікою. Коли на початку 90-х років була запропонована технологія виховання з комп'ютерною підтримкою, то вона відрізнялась від інших технологій тим, що дозволяла досягати вищих результатів інформування (на першому етапі виховання) за економії часу і зусиль. Технологія доступна для вчителя будь-якої кваліфікації, гуманістично зорієнтована, поблажлива до учнів. Вищий результат досягається за рахунок застосування нових організаційних рішень і засобів – комп'ютерів і спеціалізованих програм. Шкільна практика підтвердила її ефективність на інформаційній ділянці освітнього процесу.

А от коли змінюються тільки цілі, завдання, підходи, організація, і ми не бачимо виразного впливу цих перетворень ні на час, ні на результати, ні на витрати сил, то в цих випадках навряд чи варто вести мову про нові технології. Але саме до переорієнтації цілей, вигадування нових завдань, обґрунтування прив'язаних до них концепцій і підходів та косметичної перебудови організаційних форм зводиться сьогодні лівова частка педагогічних інновацій у галузі технологій.

Технологією назвемо комплексний педагогічний вплив, що дозволяє одержати педагогічний продукт заданої кількості і якості відповідно до запроєктованих витрат часу, сил і засобів. Практично це означає прийняття чітких зобов'язань типу: я, педагог, гарантую, що такого-то учня, за такий-то час доведу до визначеного рівня навченості (вихованості, розвиненості), якщо будуть надані точні характеристики учня, параметри кінцевого продукту та умови, у яких буде здійснюватися освітній процес.

При технологічному вирішенні завдань заздалегідь і якомога точніше задається опис продукту через вхідні і кінцеві характеристики учня, оцінюються передбачувані витрати на одержання продукту з заданими характеристиками – час і вартість. За якістю продукту і витратами на його виробництво технології порівнюються між собою. Самі собою відпадають багато традицій-

них питань – про ефективність, наприклад. Якщо замовник бажає одержати менш якісний продукт – це буде коштувати дешевше і часу піде менше. При невисоких початкових характеристиках учня час і вартість педагогічної обробки значно зростають.

У педагогіці ми не знаємо, що і скільки коштує. Це тому, що технології в нас невизначені. Ми не можемо поки що гарантувати заданого результату. А в ринкових умовах це вкрай важливо. І якщо комерціалізація освіти продовжуватиметься, і ми дійсно перейдемо до надання освітньо-виховних послуг, то вибір у нас тільки один: технології мають працювати гарантовано. Ринкова медицина до такого висновку вже прийшла.

Головна причина нинішнього застою в педагогіці – її невідповідність вимогам інформаційного суспільства і ринку праці. Згадаємо, як розвивалися технології обробки землі, вилову риби, видобутку корисних копалин. Зі збільшенням технічних можливостей вони ставали більш ефективними, менш трудомісткими, допомагали одержувати більше продукції з меншими зусиллями. Зміст нововведень – більше, швидше, краще, економніше. Рухають технології нові наукові і технічні досягнення, підпирають їх з усіх боків ентузіазм, бажання заробити, прибуток, нові економічні й організаційні зміни.

Висновки і пропозиції. Нові педагогічні технології можуть бути вибудовані тільки на основі нових знань про учнів, розуміння глибинних процесів формування необхідних якостей. Деякі поліпшення можливі за умови перебудови організаційних форм при збереженні основних характеристик освітнього процесу. Якщо педагогічні технології пов'язують з появою нових інформаційних засобів, застосуванням сучасних ІТ-технологій, підвищенням кваліфікації вчителів, то можна вірити в прогрес, тому що тут присутній первинний зміст переозброєння виробництва.

Якщо сутність залишається незмінною, а видимість покращень досягається за рахунок подвійних стандартів чи оцінок зовнішніх дорядних показників – технології немає. Немає ядра технології – швидше, оптимальніше, якісніше. Варто звернути увагу педагога на те, що суб'єктивні уподобання не відносяться до технології. Пропонуємо лишати у резерві власні можливості створення різних відносин і надамо можливість усе вирішувати замовнику, так буде справедливо – чого той бажатиме, те й отримає. Ніхто тоді не буде звинувачувати ні школи, ні вчителів. Звичайно, педагоги як фахівці, мають підказати, що і як буде краще, але право вибору рівня та якості освітньої послуги за замовником – державою, суспільством, індивідуальними споживачами. Якщо цьому більше сприятимуть авторитарні стосунки, то вони й стануть елементом технології. Уявляємо, яким незвичним для нашої людини – від державного чиновника до батька – буде формування індивідуального замовлення на освітні послуги.

Список літератури:

1. Акпинар Л.Е. Інтерактивні технології навчання в початковій школі: Навчальний посібник / Л. Е. Акпинар. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 288 с.
2. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. – К., 2012. – 240 с.

3. Канішевська Л.В. Теоретичні аспекти формування професійної компетентності майбутнього педагога / Л.В. Канішевська // Теоретико-практичні аспекти виховної роботи в різних соціальних інститутах: зб. наук, пр. – К.:ІПВ НАПН України, 2012. – Кн. 1. – С. 40–48.
4. Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія: [моногр.] / за ред.:В. Кремень, Т. Левовицький, В. Огнев'юк, С. Сисоєва. – К.: Едельвейс, 2013. – 460 с.
5. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти -К.:Видавничий Дім «Слово», 2004. – 616 с.

Козырь М.В.

Киевский университет имени Бориса Гринченко

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИНТЕГРАЦИИ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННОЙ ПЕДАГОГИКИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО ВУЗОВ

Аннотация

В статье освещены теоретико-методологические основы интеграции информационно-коммуникационной педагогики в образовательное пространство ВУЗА. Предпринята попытка найти оптимальные пути решения насущных проблем современных педагогов в условиях развития информационного общества и экономики, основанной на знаниях. Автор акцентирует внимание на необходимости внедрения реформ в области образования. Исследования интеграционных процессов позволило выделить общие и отличительные черты традиционной и информационно-коммуникационной педагогики.

Ключевые слова: информация, информационно-коммуникационная педагогика, образовательные услуги, педагогическая технология, традиционная педагогика.

Kozyr M.V.

Borys Grinchenko Kyiv University

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS INTEGRATION OF ICT-PEDAGOGY IN THE EDUCATION SPACE UNIVERSITIES

Summary

The article deals with theoretical-methodological bases of integration of ICT pedagogy in the educational space of the University. An attempt was made to find optimal solutions to pressing problems of modern teachers in the development of the information society and economy based on knowledge. The author focuses on the need to introduce reforms in education. The study of integration processes has allowed joint common and distinctive features of traditional and ICT pedagogy.

Keywords: information, information and communication pedagogy, educational services, educational technology, traditional pedagogy.